

Red: Arne Borg

Tre remissyttranden om barnomsorg

Föreningen Sveriges Socialchefer har under våren yttrat sig över tre remisser rörande barnomsorg: barnstugeutredningens betänkanden "Utbildning i samspel" (SOU 1975: 67) och "Barns sommar" (SOU 1975: 94) samt barnomsorgsprojektet i Luleå avseende bl a barn tillsyn under obekvämt arbetstid. Ett sammandrag av föreningens synpunkter följer nedan.

Utbildning i samspel

Utredningen föreslår en utbildning i tre steg med avtramp för varje steg. Första steget är på gymnasienivå och leder till barnskötareutbildning, andra steget är på högskolenivå och leder till barnpedagog, tredje steget är en fortsättning av andra steget på högskolenivå och leder till en mera specialiserad utbildning, som bl a kan utnyttjas av den som vill bli förskolekonsulent eller föreståndare.

FSS ställer sig positiv till en stegvis utbildning med möjlighet till avtramp för varje steg, men vill understryka utredningens uppfattning att de nuvarande utbildningarna inom gymnasieskolan inte motsvarar de förändrade och nya krav som ställs på personal

inom förskoleverksamheten och att det därför blir nödvändigt att ta ställning inte bara till utredningens förslag till utbildning inom barnomsorgen, utan även till gymnasieskolans vårdlinje. . . .

FSS anser att personalens roll som institutions- och identifikationsobjekt för barnen är oerhört betydelsefull och ser därför mycket positivt på att man i utbildningen lägger stor vikt vid den studerandes egen personlighetsutveckling.

FSS anser också att det är riktigt då utredningen betonar, att man i utbildningen av de vuxna måste ha samma pedagogik, som man vill använda gentemot barnen: dialogpedagogik. Det bästa sättet man kan lära sig denna pedagogiska metod är genom att uppleva den själv. . . .

Erfarenheten visar att barnstugor i en miljö med stor socioekonomisk problematik ofta har en helt annan sammansättning och utseende än barngrupper från ett blanddistrikt. I förstnämnda distrikt är barnen ofta dåligt strukturerade, de är stundom vilslna och utan riktig kontakt med barn och vuxna. Den sociala kontakten barnen emellan står i bestämd relation till föräldrarnas samverkan med personalen. Detta förutsätter att man gjorts medveten om behovet av en annan och vidgad pedagogik än den för barn från områden där emotionalitet och kontaktförmåga har fått en annan utveckling. . . .

Beträffande steg två, den tvååriga barnpedagogiska utbildningen, anser FSS att ett "snävt" intagningsförfarande till högskolelinjen medför lätt en könsdiskriminering. Det är fortfarande rätt osannolikt att pojkar efter 9-årig grundskola vågar välja ett yrke som barnskötare, medan däremot intresset sannolikt stiger vid högre ålder. . . .

FSS ifrågasätter vidare lämp-

ligheten av att kommunerna skall stå som huvudmän för den allmänna fortbildningen och anser att denna frågas ekonomiska och personella aspekter behöver belysas ytterligare. Olika kommuner har skilda förutsättningar för denna uppgift.

Barns sommar

I yttrandet över "Barns Fritid" framhöll FSS att barnstugeutredningen önskade förlägga ansvaret för fritidsverksamheten i alltför hög grad på kommunala specialister och planerare. Föreningen noterar därför med tillfredsställelse att utredningen nu understryker att folkrorelsernas och föreningslivets omfattande fritidsverksamhet utgör en väsentlig del av samhället och spelar en stor roll för barns och ungdoms utveckling. Ungdomsorganisationerna föreslås därför erhålla ökade resurser för sommarverksamheten bland barn i skolåldrarna samt prioriteras när samhället överväger nya insatser för den allmänna fritidsverksamheten.

Efter det att socialutredningen avlämnade sitt principbetänkande har en intensiv debatt förts som rör frågor om social kontroll och ansvarsfördelning mellan kommunens experter och människorna själva. I debatten har med skärpa framhållits att man inte får underskatta människornas möjligheter att själva påverka sin livssituation. Debatten synes inte ha påverkat utredningens ställningstagande eftersom den som vägledande utgångspunkt förordar en utvidgad uppsökande verksamhet.

Från såväl statsmakternas sida som från kommunalt håll har under de senaste åren understrukits vikten av att undvika detaljerade anvisningar för olika verksamhetsområden. Utredningen innehåller emellertid rekommendationer till kommunerna att införa ett särskilt resebidrag att dispo-

neras av fritidshemmen. Inom de olika kommunala förvaltningarna undviker man i dag att styra verksamheten med detaljerade anvisningar. I stället får fritidshemmens personal inom en given anslagsram i samråd med barn och föräldrar fördela pengarna mellan olika aktivitetsområden. FSS viktigaste invändning mot utredningens uttalande är emellertid att statliga utredningar inte bör utfärdas rekommendationer till kommunerna.

FSS anser att utredningen gjort en grundlig inventering av de åtgärder som behöver vidtagas för att tillgodose barnens behov samt för att hjälpa föräldrarna med omsorgen om barnen sommartid. I fortsättningen kommer några synpunkter att framföras på vissa avsnitt i utredningen.

Utredningen framhåller att det utvidgade fritidshemmet bör fungera som bostadsområdets basresurs och centrum för verksamheten vad gäller såväl barnomsorg som allmän fritidsverksamhet sommartid. Utredningen meddelar att modellen med utvidgat fritidshem nu prövas i några kommuner i en av socialstyrelsen ledd försöksverksamhet. Det finns skäl anta, framhåller utredningen, att modellen med det utvidgade fritidshemmet blir vanligt förekommande i den framtida fritidshemsutbyggnaden.

FSS framförde i sitt yttrande över "Barns Fritid" att det måste anses märkligt, att man utan ingående praktisk prövning vill göra det vidgade fritidshemmet till "basmodell" för den framtida fritidsverksamheten. Modellen bygger sannolikt på en alltför ensidig satsning på aktivitetsfunktionen till förfång för möjligheterna att tillgodose barnens behov av trygghet och omsorg.

FSS kan inte finna annat än att de ovan anförda synpunkterna alltför ofta är giltiga, när det gäller kritiken mot det utvidgade

fritidshemmet. Den av socialstyrelsen ledda försöksverksamheten har ej redovisats. Att under sådana förhållanden hävda att det utvidgade fritidshemmet även skall vara ett centrum för fritidsverksamheten sommartid, finner föreningen vara märkligt.

Genom konflikten mellan befintlig standard och de krav som ställs i brandskyddsbestämmelser, den nya livsmedelslagen o dyl har akuta problem uppstått för huvudmän som äger och driver sommargårdar. . . .

Eftersom många av de befintliga sommar- och lägergårdarna är i stort behov av upprustning, önskar FSS förorda att socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen omedelbart erhåller i uppdrag att gemensamt upprätta en upprustningsplan. . . .

FSS noterar som nämnts med tillfredsställelse utredningens positiva inställning till att ge ungdomsorganisationerna ett ökat stöd och ansvar för fritidsverksamheten. Det är därför beklagligt att när kommittén tar upp finansieringsfrågorna så görs endast allmänna uttalanden: De förslag som lagts om en ökad sommarverksamhet i föreningsregi, skulle beaktas i samband med den allmänna översynen av statens stöd till ungdomsorganisationerna. Vidare att det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet successivt måste höjas och att bidragen som anknyter till sommarverksamheten borde behandlas inom ramen för den inom utbildningsdepartementet pågående översynen.

Utredningen framhåller dessutom att det är angeläget att en allmän översyn av landstingsbidragen kommer till stånd och att det är väsentligt att kommunerna ger föreningslivet ett ökat ekonomiskt stöd.

Landstingen har för närvarande stora svårigheter när det gäl-

ler att finansiera en utbyggd långtidssjukvård och kommunerna har uppenbara problem när det gäller att avsätta medel till förskoleverksamheten. FSS ställer sig därför frågande till hur och när de av utredningen föreslagna åtgärderna skall kunna förverkligas. . . .

Luleåprojektet

Projektet syftar till att utifrån en kartläggning av barnomsorgen i Luleå kommun och familjesituationen i stort arbeta fram ett beslutsunderlag för eventuell försöksverksamhet med förlängt öppethållande av förskolor eller annan utvidgad kommunal barnomsorg till familjer, där föräldrar eller ensamföräldrar har att utföra arbete på obekvämt arbetstid. . . .

Föreningen har i olika sammanhang hävdat "allas rätt till ett meningsfullt arbete". För att kunna utnyttja denna rätt krävs en kvantitativt och kvalitativt utbyggd barnomsorg. I det samspel och den påverkan som finns i relationerna familjen/barnet/samhället anser FSS, att samhället bör utformas så, att det är barnens livsrytm och behov, som skall styra föräldrarnas arbetstid, både när det gäller längd och förläggning. Vi anser, att det finns all anledning att understryka arbetspsykologen Bertil Gardells mening att: "Arbetslivets utveckling måste underordnas sociala krav och människornas livsmål".

Arbetet på obekvämt arbetstid måste minimeras, eftersom det har negativa effekter för individen av både psykisk och fysisk natur och härigenom kommer att påverka relationerna till barnet och därigenom dess uppväxtvillkor. Inom sjukvård och äldreomsorg måste arbete på obekvämt arbetstid få förekomma. Däremot anser föreningen, att det inom t ex verkstadsindustrin och inom

vissa serviceområden är möjligt att förändra arbetstiden så, att den mera överensstämmer med barnens livsrytm. Det finns inte något verkligt behov av kvällsöppna butiker. Att städa på dagtid är i de flesta fall genomförligt.

Vissa arbetsschema bör ändras så, att de ej innehåller arbetspass på 10 timmar. Barn till sjuksköterskor och annan vårdpersonal har ofta den längsta vistelse-tiden på daghem. Detta kan inte bero på att dessa yrkesgrupper har längre arbetstid än andra. I stället beror det på att vissa arbetspass är ovanligt långa. Fridagarna blir flera, men detta uppväger inte nackdelen av de långa daghemspassen under andra dagar. Om arbetspassen utformades efter barnets behov, skulle säkerligen flera arbetsschema se

annorlunda ut än vad de i dag gör.

Inom verkstadsindustrin börjar man som regel kl 7. Inte heller där arbetar man mer än 40 timmar per vecka. Det är inte barnets behov som ligger till grund för den tidiga starten på morgonen. I stället är det förmodligen traditioner samt människens önskingar och värderingar som har en avgörande betydelse. . . .

Det är särskilt viktigt, att uppföljningen och utvärderingen utförs med stor omsorg, eftersom undersökningen kan beräknas få effekter på många håll i landet. Tyvärr har vi mycket få erfarenheter av hur barn reagerar på ojämn livsrytm. Det måste därför vara ett oundgängligt krav, att psykologisk expertis såväl från vetenskapligt håll som från fältet (psykolog/kuratorsteam)

knys till undersökningen, och att man inte låter sig nöja med hypoteser utan gör en uppföljning med psykologiska observationer och analyser av hur projektet inverkar på barnen och föräldrarna . . .

Eftersom en kvalitativt god barnomsorg på obekvämt arbetstid blir dyrbar, måste detta mycket tydligt klargöras. FSS ifrågasätter om inte de företag, som av tekniska eller ekonomiska skäl har verksamheten i gång dygnet runt, bör få svara för samhällets merkostnader för en utökad barnomsorg. . . .

Vid en försöksverksamhet är det synnerligen viktigt att ta hänsyn till vilka barn det är, som placeras i smågruppshem eller nattöppna daghem. Det kan vara barn till speciellt stabila föräldrar, som är säkra på att deras barn klarar denna påfrestning. I så fall kommer undersökningen inte att säga mycket om den stora grupp barn som kommer att nås, om man gör "natthem" till en allmänt förekommande barn-tillsyn. Det är viktigt att komma ihåg resultatet från huvudrapporten som utvisar, att barn vars föräldrar arbetar på obekvämt arbetstid redan kan ha hamnat i "en ond cirkel". Det är därför viktigt, att barnpsykologisk och kurativ personal knyts till undersökningen, så att man kan observera och analysera barnens emotionella reaktioner och samspillet mellan barn/föräldrar/personal.

"Bättre barnmiljö"

Studiedagarna i Falun 6—8 oktober

När detta skrivs har studiedagarna ännu icke genomförts. Programmet kommer att första dagen kretsa kring "Bättre barnomsorg" under medverkan av fillic Gertrud Schyl-Björman, förbundsordförande Kerstin Wilén och avdelningsdirektör Sture Henriksson. Andra dagen är det "Barn och samhällsplanering" som står i fokus och då under medverkan av förskollärare Birgitta Sundström, sociolog Lars Hjärne och sekreterare Sven-Erik Bergman.

Till grund för föreläsningar och grupparbeten ligger en rapport från en arbetsgrupp i vilken ingått representanter för Föreningen Sveriges Socialchefer, Sveriges Förskollärares Riksförbund och Svenska Kommunalarbetareförbundet.

Tredje dagen kommer att ägnas åt "Socialt arbete i framtiden" under medverkan av departementssekreterare Jan Nasenius och avdelningsdirektör Willy Karlsson.

Rapporten liksom anföranden och grupparbetsresultat kommer att sammanställas i ett konferenstryck, som beräknas föreligga i tryck i december.

Konferenstrycket "BÄTTRE BARNMILJÖ" kommer säkerligen att bli uppmärksammat i den allmänna debatten. Förhandsbeställningar emottages av Föreningen Sveriges Socialchefer, c/o Socialförvaltningen, rum 1504, 106 64 Stockholm.